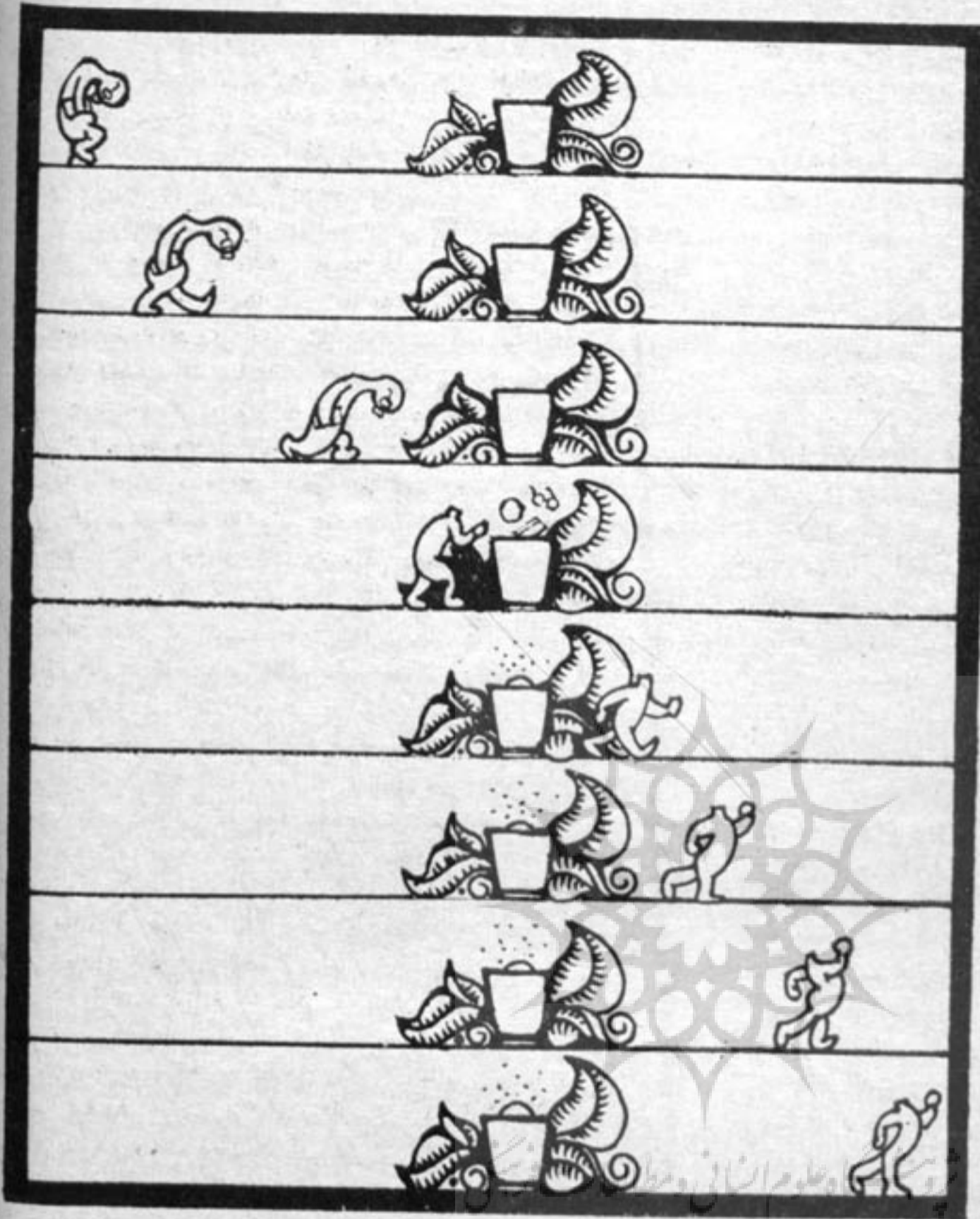

دور از حدیث قهرمان سازی و قهرمان پردازی

* « سیری کوتاه در قرون جدید » به باک معنا بررسی تحول اجتماعی کشورهای است که بعدها به مقام ننگین استعمارگران بزرگ و حتی امپریالیست های معروف جهان رسیدند. (از مقدمه کتاب)

* انتقال از قرون وسطی به قرون جدید با انتقال از فئودالیسم به سرمایه داری همراه بود. (از متن کتاب)

سیری کوتاه در قرون جدید .
غلامحسین فرنود
۱۵۱ صفحه - چاپ اول
نشر احیاء - تبریز

به زمینه های اجتماعی آن نوشته شده است.
در حقیقت باید گفت «سیری کوتاه در قرون جدید» درجه ایست به دنیای دیگر به قرون جدید، که در آن نطفه بسیاری از پدیده ها و انقلابات تاریخی - اجتماعی - فرهنگی، قرن ها بسته شد.

پیش از این درجه هائی به جهان باستان و قرون وسطی گشوده شده بود به همت پژوهندگان و محققان راستینی چسبون (عومنی - انصاری) در «تاریخ قرون وسطی» - «سده های میانه» (رحیم رئیس نیا) . تاریخ دنیای قدیم (غلامحسین متین) و دیگران ...
ولی در مورد قرون جدید کمتر سخن به میان آمده بود و

از غلامحسین فرنود ، نویسنده - مترجم و محقق با ارزش کشورمان که بی سروصدا و بدون ازهرگونه جنجال و هیاهو، صادقانه و صمیمانه ، چه از راه ترجمه ها ، و چه بانوشته های تحقیقی خود به ادب و هنر این آب و خاک خدمت کرده و خدمت می کند، این روزها «سیری کوتاه در قرون جدید» را می بینیم کتابی که به حق روشنگر بسیاری از مسائلی است در زمینه تاریخ - تاریخ واقعی که با توجه

فصل اول : انگلستان در قرن هفدهم .

در این فصل اشارتی هست به - انقلاب بورژوازی در انگلستان - رشد روابط سرمایه داری و قیامهای بزرگ دهقانی، و چهره های درخشانی از رهبران این قیامها، چون جان لیل بورن و وینستونلی و غیره - همچنین موضوع تجارت و صنعت - علل انقلاب بورژوازی - آغاز انقلاب - جنگ داخلی - نهضت مساوات طلبان. سرکوبی قیام ایرلند. و بالاخره اهمیت و نتایج انقلاب بورژوازی انگلیس «انقلاب بورژوازی انگلستان خودکامگی را برانداخت، تسلط زمینداران فئودال و ستم کلیسا را متوقف ساخت و بالاخره اشرافیت جدید و برگریدگان بورژوازی یعنی تجار و بانکداران را به قدرت رسانید. این انقلاب موانع رشد سرمایه داری را از میان برداشت و کشاورزی و صنعت را به راه پیشرفت انداخت. (ص ۳۶) انتقال از قرون وسطی به قرون جدید با انتقال از فئودالیسم به سرمایه داری همراه بود .

فصل دوم : انقلاب صنعتی

اصطلاح «انقلاب صنعتی» را ظاهراً نخستین بار انگلس در کتاب «شرایط طبقه کارگر انگلستان در ۱۸۴۴» بکار برد که این کتاب در ۱۸۹۳ از چاپ درآمد .
به قول پروفیسور برنال مؤلف کتاب «علم در تاریخ» جزو واژه انقلاب هیچ واژه دیگری شایسته نامیدن آن تحولی نبود که به افزایش بهره‌وری تولید منجر گردید. (ص ۵۸) و در صفحه ۵۷ چنین می‌خوانیم : انقلاب صنعتی انگلستان دو جنبه داشت جنبه اول، جنبه تکنیکی بود و کار دستی را به کار ماشینی تبدیل کرد جنبه دوم، جنبه اجتماعی آن بود که دو طبقه جدید بورژوازی صنعتی و پرولتاریا از آن پدید آمدند .
میان این دو انقلاب پیوستگی وجود داشت و دو مرحله پشت سرهم یکدیگر گونی بزرگ بودند (ص ۴۵).

فرنود در اینجا با اشاره به موارد فوق در برابر اصطلاح «انقلاب صنعتی» اصطلاح «انقلاب تولیدی» را قرار میدهد و آنرا حاصل رشد و تحول درونی نظام سرمایه داری میدانند که توسعه سرمایه داری آنرا ایجاد می‌کرد و با توجه به این موضوع در این فصل اشاره میشود به «تصرف و غارت هند». «انباشتی ثروت و فقر مردم» «صنعت مانیفکتوری». «اختراع ماشین» و بالاخره، طبقات اجتماعی .

فصل سوم : جنگ استقلال - تشکیل ایالات متحده.

در این فصل از مهاجرین اروپایی و کشتار سرخپوستان بدست مهاجرین سخن میرود . و به عناوینی برمی‌خوریم از این ردیف . سرخپوستان و استعمارگران - آمریکای شمالی میدان کارزار . مستعمرات جنوبی ، برده‌داری زراعتی - قیام مستعمرات . آغاز جنگ . اعلامیه استقلال ، جنگ برای استقلال، پایان جنگ ، قیام نایز، قانون اساسی امریکا، اوضاع غرب .

این به راهی میمانست که تا به آخر پیسوده نشده باشد و یا مانند اتاقی که درجه هائی دیگر از آن نگشوده باقی مانده باشد - (اعتقاد بر این است که با خواندن و دنبال کردن کتابهایی چون تاریخ جهان باستان - سده‌های میانه - قرون وسطی . و سیری کوتاه در قرون جدید . تصویری کلی و برداشتی حقیقی از تاریخ واقعی بدست آوریم) لزوم بازگشائی چنین درجه‌ای احساس میشود. تا اینکه با همت فرنود چنین مهمی جامعه عمل به خود پوشید و نیاز و خواست گروه بیشتر کتابخوان را بر آورد .

جای آن دارد که بی گفتگو به مطالب جلد اول کتاب سیری کوتاه در قرون جدید نظری بسندازیم و با اشتیاق در انتظار جلدهای بعدی آن باشیم .

فرنود ، در مقدمه جالبی که بر جلد اول «سیری کوتاه در قرون جدید» نوشته با بیانی شیوا ، طرحی کلی از مطالب کتاب و روال آن بدست می‌دهد که نشان دهنده بسیاری از مسائل مطرح شده در کتاب است .

چه بهتر با آوردن نمونه‌هایی از مقدمه و متن کتاب آشنائی بیشتری پیدا کنیم با این کار خوب و ارزنده و درخور ستایش فرنود . از مقدمه کتاب شروع می‌کنیم .

«سیری کوتاه در قرون جدید» به یک معنای بررسی تحول اجتماعی کشورهایی است که بعدها به مقام ننگین استعمارگران بزرگ و حتی امپریالیست های معروف جهان رسیدند. (ص ۷ - مقدمه) مطالبی که در بالا اشاره شد در متن کتاب و فصول مختلف آن با دقت نظر و بطور کامل مورد بررسی قرار گرفته است .
و باز در همین مقدمه به نکته‌هایی جالب توجه از این قبیل برمی‌خوریم :

* در اواخر قرون وسطی شهرها گسترش یافتند . و صنایع و تجارت روبه رشد نهادند و با اقتصاد فئودالی سرناسازگاری پیدا کردند . (ص ۳ - مقدمه)

* رنانس حقارت تاریخی عمل اجتماعی را از بین برد و جهان بینی فئودالی را بی اعتبار کرد. (ص ۳ - مقدمه)
* اگر چه در آغاز سرمایه داری از روی ضرورت به علم بروبال داد ، ولی سرانجام علم است که سرمایه داری را از میدان بیرون می‌کند .

(ص ۴ - مقدمه)

* نخستین انقلاب بورژوازی جهان در هلند شروع شد که به صورت قیام علیه اسپانیا بود. اما انقلاب واقعی در نیمه دوم قرن هفدهم در انگلستان بوقوع پیوست .

* انگلستان نخستین کشوری است که جامعه سرمایه داری با انقلاب بورژوازی در آن شکل گرفت و در تاریخ جهان مبداء دنیای جدید و قرون جدید شناخته شد. (ص ۵ - مقدمه).

جلد اول «سیری کوتاه در قرون جدید» بایک مقدمه و در چهار فصل تدوین و تنظیم شده است . مؤلف در هر فصل با تجربه و تحلیل رئوس مطالبی که بیانگر مسائل بسیاری است به توضیح و تشریح نکات قابل اهمیتی می‌پردازد که در شکل گیری کلی مطالب کتاب نقشی را بعهده دارند . سخن کوتاه آنکه در پایان هر فصل برش ها و پاسخهایی را مطرح می‌سازد که خود کوشی است در این جهت که خواننده را به تفکر و تعمق بیشتری و اناراد و سرسری و بی تفاوتی از متن وقایع و حوادث نگذرد. بعد از مقدمه کتاب که اشاراتی به آن رفت، نگاهی کوتاه می‌اندازیم به فصل‌های بعدی کتاب .

نکته قابل ذکری که فرنود بدان اشاره دارد. اینست که: «جنک استقلال در عین حال يك جنك طبقاتی نیز بود.» و اضافه می کند که «در بطن جنک استقلال، انقلاب بورژوازی نیز بوقوع پیوست.»

فصل چهارم، انقلاب بورژوازی.

در این فصل ایرادی که به نوشته فرنود وارد است. جدا گذاشتن ایسلند - انگلستان، و ایرلند از اروپاست. البته اگر حدود و شمول اروپای قاره‌ای را بپذیرد جغرافیائی تاریخی امروز در نظر داشته باشیم این ایراد وارد است. ولی اگر بپذیرد جغرافیائی تاریخی آن زمان (از قرن هفدهم تا نیمه دوم قرن نوزدهم) در نظر بگیریم جای ایراد نخواهد بود.

در فصل چهارم «سیری کوتاه در قرون جدید» که آخرین فصل از جلد اول کتاب نیز هست به تفصیل تحت عناوین مختلف به بررسی انقلاب بورژوازی درجهات مختلف پرداخته شده است. فنودالیم در اروپای قاره‌ای و قیام بزرگ دهقانی سرفهای و لگاو اورال که در راس آنها قیام وسیع املیان یوگاچف قرار داشت. و با بدست دادن نمونه‌های جالبی از ظلم و ستم اربابان حاکم بر جان و مال مردم در قرون جدید لزوم قیام دهقانان و کارگران را بر علیه ستمگران بخوبی نشان میدهد:

«هنگامی که ارباب در کاخ خود به خواب فرو می‌رفت، دهقانان موظف بودند در پیرامون استخرها، کشیک بدهند و نگذارند قورباغه‌ها، سروصدا راه بیندازند و خواب ارباب را آشفته سازند.» (ص ۸۹).

با در جای دیگر انواع مالیاتهای مسخره‌ای را که به ناحق از مردم می‌گرفتند چنین نشان داده است.

«مباشری بایک گونی گندم راه افتاد تا آن رادر شهر بفروشد او مجبور بود از مرزهای املاک فنودالها بگذرد و برای هر کدام مالیاتی بپردازد، بعد از گذشتن از چند مرز فنودالی متوجه شد که بیش از قیمت واقعی يك گونی گندم، مالیات پرداخته است و عاقلانه نیست که بقیه راه را تا شهر بیساید. او حتی نمی‌توانست آن را به مبدأ برگرداند، چون مجبور بود دوباره مالیاتهای تازه بدهد. بنابراین از روی ناچاری گندم را در کنار جاده ریخت و با گونی خالی به‌خانه برگشت.»

نظیر اینگونه موانع زیاد بود. مواردی از این قبیل سبب طغیان مردم شد. و البته عوامل دیگری از نوع رشد فرهنگی مردم سبب هوشیاری و بیداری آنان شد. که نتیجه‌اش نیز انقلابات متعددی بود که در گوشه و کنار دنیا، بوقوع پیوست که نمونه بارز آن انقلاب فرانسه بود.

البته بورژوازی از قیام مردم علیه نظام فنودالی سودجست. نویسنده کتاب «سیری کوتاه در قرون جدید». پس به تشریح شکست بیشتر قیامهای دهقانی می‌پردازد و می‌نویسد: «قیامهای دهقانی از آن لحاظ با شکست روبرو می‌شدند که

فاقد رهبری و سازمان علمی بودند.»

در قسمت مفهوم انقلاب بورژوازی و متفکران، فرنود از چهره‌های درخشان فرهنگ و ادب آن زمان سخن به میان می‌آورد که هر کدام با مبارزات فرهنگی خود، فرهنگ ضد فنودالی را تبلیغ می‌کردند، که از آن جمله سولتر، مولیر، منتسکیو، ژان ژاک روسو، ژان مصلیه دپدرو، و غیره را می‌شود نام برد.

«فرانسه در پیشاپیش این جنبش حرکت می‌کرد. جنبش های ضد فنودالی با مبارزات فرهنگی توأم بودند و نویسندگان و محققان فرانسه، فرهنگ ضد فنودالی را تبلیغ می‌کردند. یکی از این نویسندگان و محققان ولتر بود که جهان بینی او ضد خرافاتی بود. (ص ۱۰۴).

این فصل از کتاب با مباحثی تحت عناوین زیر پی گرفته میشود: بورژوازی مالی و تشدید بحران - مجمع عمومی سقوط باستیل - بورژوازی و فرصت طلبی - جنگهای انقلابی - پایان خود کامگی - الغای حقوق فنودالی - بحرانها و حکومت انقلابی. و نتایج انقلاب در مورد انقلاب بورژوازی فرانسه، فرنود چنین اظهار نظر می‌کند که: «انقلاب بورژوازی فرانسه نخستین انقلاب در تاریخ بشریت بود که مردم خواسته های سیاسی خود را بدون پوشش مذهبی و نظیر آن بازگو کردند و فرد ارزشی مشخص در تاریخ پیدا کرد.» (ص ۱۴۵).

... و این افتخار برای فرانسه بجا ماند که نخستین کشور دنیا بود که انقلاب بورژوازی کامل در آن بوقوع پیوست. (ص ۱۵۱).

در نظری کلی و عمومی به «سیری کوتاه در قرون جدید» شکل بندی بسیاری از تحولات اجتماعی - فرهنگی - اقتصادی را در روند تکاملی و تاریخی آنها در قرون جدید می‌یابیم، و در نتیجه بی‌شک و ریشه و منشاء بسیاری از پدیده‌های قرن حاضر که ریشه در قرون جدید دارند می‌بریم، قلم و بیان فرنود روشنگر مسائل بسیاری از این دست است. در این کتاب با تجزیه و تحلیل و بررسی بسیاری از تحولات و پدیده‌های اجتماعی، از چهره‌های درخشان سخن می‌رود که با افکار و اعمال خویش در هدایت و راهنمایی توده‌های ستمدیده بر علیه ظالمان و ستمگران نقشی ارزنده بر عهده می‌گیرند، که البته مولف کتاب ظهور چنین چهره‌هایی را نتیجه ضروری و لازمه تحولات بنیادی اجتماع میداند. با تاثیر متقابلی که برهم دارند. فرد - اجتماع. و بدور از حدیث قهرمان پردازی و قهرمان‌سازی. نثر کتاب روان و یکدست و بدور از هر نوع تکلف و تصنع است و این به ما کمک می‌کند تا این مقوله تاریخی را با اطمینان خاطر از اول تا آخر دنبال کنیم.

سخن آخر اینکه: غلامحسین فرنود با به پای یاران خوب و اهل قلم خود رحیم رئیس بیا و عبدالحسین ناهید در زمینه تاریخ واقعی با توجه به سیر تکاملی - تاریخی، اجتماعی آن - مردومرئانه و صمیمانه و صادقانه کوششی در خور ستایش دارد، که میتواند برای نمونه از رئیس‌نیا: «تاریخ سده‌های میانه» از عبدالحسین ناهید و رئیس‌نیا «دومبارز» و از غلامحسین فرنود «سیری کوتاه در قرون جدید» را نام برد که جلد اول آن فعلا منتشر شده است. با امید و انتظار جلدهای بعدی و موفقیت هرچه بیشتر این نویسنده مترجم و محقق خوب و صمیمی کشورمان.